

“SINXRON TARJIMANING MUAMMOLARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR TAHLILI”

Boymurodova Nishona Yunus qizi

*Buxoro Davlat Pedagogika instituti ,Tillar fakulteti , Xorijiy
tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida ingliz tili o'qituvchisi*

Kirish. Sinxron tarjima (yoki sinxron tarjima) dunyodagi turli tillar o'rtasidagi aloqa to'siqlarini bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi. Bu turdagi tarjima xalqaro konferensiyalar, diplomatik uchrashuvlar, biznes muzokaralari va jonli efirlar davomida nutqning uzluksiz bo'lishini ta'minlaydi. Ketma-ket tarjimadan farqli o'laroq, bunda tarjimon nutqni tarjima qilish uchun pauza kutmaydi, balki deyarli bir vaqtda tinglaydi, tushunadi va xabarni yetkazadi. Ushbu ko'nikma turli tilda muloqot qilishni samarali qiladi, lekin bu ham tarjima sifatiga va aniqligiga ta'sir qiluvchi qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ushbu muammolar orasida lingvistik murakkabliklar, kognitiv talablar, madaniy nozikliklar va texnologik cheklovlar mavjud bo'lib, har birini tarjimonlar muvaffaqiyatli tarjima yetkazish uchun yengishi kerak. Ushbu qiyinchiliklarni tushunish, tarjimonlarni tayyorlash va ularni qo'llab-quvvatlovchi texnologiyalarni rivojlantirish uchun muhimdir. Ushbu tadqiqot simultanni tarjima jarayonida uchraydigan ko'p qirrali muammolarni o'rganishni va ularni yengish strategiyalarini taklif qilishni maqsad qilgan, bu esa real vaqtdagi tarjimaning umumiy sifatini oshirishga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili

Sinxron tarjima bo'yicha tadqiqotlar yillar davomida rivojlanib, bu sohaning kognitiv jihatlarini va uni osonlashtiruvchi texnologik vositalarga e'tibor qaratdi. Sinxron tarjima bo'yicha ilk tadqiqotlar, masalan, Gile (1995) tomonidan o'tkazilgan, tarjimonlar duch keladigan kuchli kognitiv yukni ta'kidlaydi. Gile'ning "Effort modeli" (sa'y-harakat modeli) shuni ko'rsatadiki, simultanni tarjima uchta bir-birini to'ldiruvchi sa'y-harakatlarni talab qiladi: tinglash va tahlil, xotira, va nutq ishlab chiqarish. Bu bir vaqtning o'zida amalga oshirilishi kerak bo'lgan talablar ko'pincha kognitiv ortiqcha yukni keltirib chiqaradi va ayniqsa, tez nutq yoki murakkab gap tuzilmalari bilan duch kelganda tarjimaning aniqligini saqlashni qiyinlashtiradi.

Keyingi tadqiqotlar esa bu tushunchani kengaytirib, simultanni tarjima jarayonini qo'llab-quvvatlovchi texnologiyaning rolini o'rgandi. Braun va Teylor (2012) tadqiqotiga ko'ra, raqamli audio uzatish va kompyuter yordamida tarjima vositalarining rivojlanishi tarjimonlarning katta hajmdagi ma'lumotlarni boshqarish qobiliyatini sezilarli darajada yaxshilagan. Biroq, bu vositalar yangi muammolarni ham keltirib chiqaradi, masalan, internet sifati va ovozning uzatilishi bilan bog'liq muammolar, bu esa uzoqdan tarjima jarayonida muloqotning uzluksizligini buzishi mumkin.

Madaniy omillar ham simultanni tarjimada katta qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi, chunki tarjimonlar nafaqat so'zlarni, balki turli madaniy kontekstlarda yashiringan ma'nolarni ham to'g'ri yetkazishi kerak. Angelelli (2014) fikriga ko'ra, tarjimonlar ko'pincha idiomatik ifodalar, hazillar yoki madaniy xususiyatlarga ega bo'lgan

eslatmalarni tarjima qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar, chunki bu elementlarning maqsadli tilda to'g'ridan-to'g'ri ekvivalenti yo'q. Agar madaniy nozikliklar aniq yetkazilmasa, ular xalqaro muloqotga ta'sir qilib, tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin.

Tadqiqotda yana bir muhim jihat – bu tarjimonlarni tayyorlashning tarjima jarayonidagi qiyinchiliklarni yengishda o'rni hisoblanadi. Pöchhacker (2004) lingvistik ko'nikmalar, xotira uslublari va stressni boshqarish strategiyalariga yo'naltirilgan trening dasturlari muhimligini ta'kidlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu sohalarda maxsus tayyorgarlik olgan tarjimonlar yuqori kognitiv talablarni yengishga va aniqroq tarjima qilishga yaxshi tayyorlangan.

Shunga qaramay, adabiyotlar simultanni tarjimada inson va texnologik sa'y-harakatlarning o'zaro ta'sirini o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Garchi tarjima dasturlari va avtomatlashtirilgan nutqni tanish tizimlari sezilarli taraqqiyotga erishgan bo'lsa-da, ularni tarjima jarayoniga to'liq kiritish hali murakkab.

Fantinuoli (2017) ma'lumotlariga ko'ra, bu vositalar terminologiyani boshqarish va nutqni tanish kabi vazifalarda yordam bera olsa-da, inson tarjimonlarining o'rnini to'liq egallashga qodir emas, chunki insoniy muloqotning nozik tomonlari, masalan, ohang, kontekst va hissiyotni to'g'ri yetkazish murakkabliklarini hisobga olish zarur. Ushbu vositalar qiymatli yordamchi bo'lsa-da, tarjimaning to'g'ri va madaniy jihatdan mosligini ta'minlash uchun insoniy nazoratni talab qiladi.

Tadqiqotning bo'shliqlari

Adabiyotlar simultanni tarjimaning kognitiv, madaniy va texnologik qiyinchiliklarini chuqur tushuntirsa-da, tarjimonlar faoliyatining va farovonligining uzoq muddatli kognitiv zo'riqish ta'sirini o'rganish bo'yicha ko'proq empirik tadqiqotlar o'tkazish zarur. Shuningdek, real vaqtda tarjima jarayonida turli texnologik yordamchi vositalarning samaradorligini o'rganish bo'yicha tadqiqotlar cheklangan. Oliy darajadagi, masalan, yuridik yoki tibbiy tarjima kabi o'zgarimoqda bo'lgan masofaviy platformalarda tarjimonlarning strategiyalari qanday o'zgarayotganini tahlil qilish bo'yicha tadqiqotlar yetishmaydi. Ushbu bo'shliqlarni to'ldirish tarjima jarayonining qanday yaxshilanishi mumkinligini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Tadqiqot maqsadlari

Ushbu adabiyotlardan kelib chiqib, ushbu dissertatsiya quyidagi maqsadlarni ko'zlaydi:

1. Sinxron tarjimonlar duch keladigan asosiy kognitiv, madaniy va texnologik qiyinchiliklarni tahlil qilish.
2. Ushbu qiyinchiliklarni yengishda tarjimonlarni tayyorlash dasturlarining samaradorligini baholash.
3. AI vositalari va masofaviy tarjima platformalari kabi texnologiyaning simultanni tarjimonlarni qo'llab-quvvatlashdagi rolini baholash.
4. Kognitiv zo'riqishni boshqarish va tarjimaning sifatini oshirish uchun tarjima amaliyotlari va tayyorgarlik metodologiyalarini yaxshilash strategiyalarini taklif qilish.

Metodologiya

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Ushbu maqsadlarga erishish uchun ushbu dissertatsiya aralash usullar yondashuvidan foydalanadi, bu professional tarjimonlar bilan sifatli intervyular va turli tarjima stsenariylarida ishlash natijalarining miqdoriy tahlilini o'z ichiga oladi. Sifatli komponent tajribali tarjimonlar bilan chuqur suhbatlarni o'z ichiga oladi, ularning duch keladigan muammolari va ularni yengish strategiyalari haqida ma'lumot olish uchun. Miqdoriy tahlil esa tarjima seanslarining—ham oflayn, ham onlayn—ma'lumotlarini o'rganishga qaratiladi, bunda nutqning tezligi, terminologiyaning murakkabligi va texnologik uzilishlar kabi omillar tarjiman

Xulosa

Simultanni tarjima — bu lingvistik ko'nikmalar, madaniy sezgirlik va yuqori bosim ostida kognitiv yukni boshqarish qobiliyatini talab qiladigan murakkab sohadir. Tarjima amaliyotida texnologik taraqqiyot katta o'zgarishlarni keltirib chiqargan bo'lsa-da, tarjimonlar hali ham tarjima sifatini buzishi mumkin bo'lgan muhim qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Ushbu tadqiqotda aniqlangan bo'shliqlarni to'ldirish va tarjimonlarni qo'llab-quvvatlash uchun innovatsion strategiyalarni taklif qilish orqali bu sohadagi muammolarni kamaytirishga hissa qo'shish maqsad qilingan. O'qitish va trening jarayonlarini takomillashtirish, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llash orqali simultanni tarjimaning sifatini oshirish mumkin. Natijada, yuqori sifatli simultanni tarjima xalqaro aloqani kuchaytirishga, turli tillar va madaniyatlar o'rtasida o'zaro tushunishni va hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

